

TÜRKÇE A DERSİ (CAT 1) TEZİ

ANADOLU GERÇEKLERİNİN BİR YÜZÜ: KAN DAVASI

ARAŞTIRMA SORUSU: Reşat Nuri Güntekin'in "Kan Davası" adlı yapıtında Anadolu gerçekliği yapıta hangi boyutlarıyla yansıtılmıştır?

SÖZCÜK SAYISI: 4000

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ.....	3
2.YAPITTA YARATILAN ANADOLU GERÇEKLİĞİ:	
2.1.SAVAŞ GERÇEKLİĞİ.....	5
2.2.EŞKIYA SORUNSALI.....	8
2.3.EĞİTİM SORUNSALI.....	11
3.SONUÇ.....	16
4.KAYNAKÇA.....	

Araştırma sorusu: Reşat Nuri Güntekin'in "Kan Davası" adlı yapıtında Anadolu gerçekliği yapıta hangi boyutlarıyla yansıtılmıştır?

1.GİRİŞ

Anadolu'nun kültürel ve geleneksel yapısının içinden yetişmiş olmam ve bu kültürün sanata yansımalarının kişisel ilgi alanım içerisinde olması nedeniyle edebiyat tezi için, Anadolu gerçekçiliği çizgisinde bir yazarın yapıtı ya da yapıtları tarafımdan incelenmek istenmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında öykü ve roman yazarları konusundaki araştırmam sonucu, romanları popüler kültüre ve medyaya uyarlanan ve tanıdık gelen Reşat Nuri Güntekin öne çıkmıştır. Reşat Nuri Güntekin'in yaşadığı dönem boyunca hayatının çoğu kısmı siyasi ve devlet işleri ile uğraşmak ile geçmiştir. Kurtuluş Savaşı sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfettiş olarak Anadolu'ya gönderilmiş ve sonra ise bir dönem milletvekilliği yapmıştır. Bu nedenle devletin yaşadığı sıkıntıları iyi bilmektedir ve yaşadığı dönemdeki sorunları edebi kişiliği ile birleştirerek eserlerini ortaya çıkarmıştır. Yazarla ve yapıtla ilgili çok sayıda makalenin, inceleme ve yorum söz konusudur; bu durum inceleme sürecinde özgün bir tez konusu belirleme; tezi geliştirme ve kanıtlama konusunda endişe yaratmışsa da yazarın Kan Davası romanının pek çok eleştirmenin dikkatinden kaçmış olduğunun fark edilmesiyle bu yapıtın incelenmesine karar verilmiştir. Romanda farklı işlevler üstlenen metin figürleri, romanda kutupluluk tekniği, romana yansıyan dış gerçeklik, inceleme konusu olarak belirlenmiş, son olarak daha genel bir bakış açısıyla romana yansıyan Anadolu gerçeklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sorusunun belirlenmesi sürecinde ve yapıtın okunmasıyla eşzamanlı olarak Reşat Nuri Güntekin'in romancılığı, Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı, kan davası gerçeği üzerine ikincil kaynaklardan bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Olcay Öneroy'un

Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı ve Öyküsü adlı kitabının Reşat Nuri Güntekin’le ve yapıtlarıyla ilgili kısımları gözden geçirilmiştir¹. Öner toy’un, “*kişiy e ön planda yer verilen romanlarının sayısının az olmasından Reşat Nuri’nin topluma dönük bir yazar oldu ğu*”nu (Öner toy 20) ve belki de kendi mesle ği olmasından dolayı ayrı bir önem verdi ği öğretmenlik ve idealizmi romanlarında öne çıkardığını belirtmesi, Kan Davası’nda da odak karakterin öğretmen olması bakımından dikkat çekmiştir. Yazarla ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda da onun bu yönünün, sıkça incelemeye de ğer bulundu ğu görülmüş, yazarın halk-aydın çatışması, kullandığı dil bilgisi özellikleri, eğitim, idealizm, dini motifler, çağ eleştirisi, baba figürleri, çocuk figürler, aşk, kadın figürler bağlamında incelemelere konu edildi ği saptanmıştır.² Bununla birlikte Kan Davası’na doğrudan inceleme konusu edinen teze rastlanmamış; Recep Salar’ın Reşat Nuri Güntekin’in Romanlarının Eğitim De ğerleri bakımından İncelenmesi başlıklı çalışmasının Kan Davası ile ilgili bölümü gözden geçirilmiştir.³ .

Roman, kan davasını, eğitimsiz toplumlarda boy gösteren ilkel bir düşünce olarak ele almakta, insanın eğitilebilir bir varlık olduğuna dikkat çekmekte ve örtük bir biçimde iyili ğin, insanın özünde olduğunu, asıl olanın da iyilik olduğunu örtük bir biçimde sunmaktadır. Bu iyilik düşüncesi romanda yine eğitilmiş bir kişinin, odak karakter Ömer’in kişili ğinde verilmektedir. Ömer, geçmiş i, duruşu ve davranışlarıyla idealist Cumhuriyet öğretmeni tipinin bir örne ğidir. Okurun yaşamının üç yılı köyde geçen beş yıllık kesitine tanıklık etti ği Ömer, romanda Anadolu gerçeklerinin yansıtılmasını sağlayan en önemli karakterdir. Kimsesi olmayan, yatılı okulda okuyan, kendi gelece ğini kendi elleriyle yaratan ana karakter Ömer, öğretmen olarak atandığı halde savaş nedeniyle orduya katılır ve terhis olduktan sonra mesle ğine döner. Trenle geçti ği Bozova’dan geçerken küçük bir kızla tanışan ve onu aramak üzere oraya dönen Ömer, çeşitli

---

¹ Öner toy, O. Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984.

² <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

³ Salar, Recep. Reşat Nuri Güntekin’in Romanlarının Eğitim De ğerleri Bakımından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2011.

nedenlerle kaldığı kasabanın gerçeklerini görmezden gelemez ve orada karşılaştığı sorunlarla sonuna kadar mücadele eder. Bunların başında sağlık sorunları, açlık, yoksulluk, eğitimsizlik, savaş, merkezi otorite boşluğundan doğan eşkıyalık ve kan davası gelmektedir. Bu incelemede yazarın kendi sesini hissettirdiği Ömer figürü aracılığıyla Anadolu'yu nasıl, hangi boyutlarıyla yansıttığı değerlendirmeye çalışılacaktır.

2. KAN DAVASI ADLI YAPITTA ANADOLU GERÇEKLİĞİ:

2.1.SAVAŞ GERÇEKLİĞİ

Reşat Nuri Güntekin'in "Kan Davası" adlı romanını, nesnel zaman olarak savaş sonrası Türkiye'si'ni yansıtmaktadır. Bununla birlikte anlatı zamanından, özellikle Ömer üzerinden gerçekleştirilen geriye dönüşlerle ve özetleme tekniğiyle savaş öncesine de sapılmaktadır. Ömer, *"Beş yıl önce bir asker treniyle ilk defa bu vilayetten geçiyorum"* (Güntekin 15) tümcesiyle romanın zamanını birinci ağızdan aktarmaktadır. Öğretmen olarak atanan Ömer, 'İstiklal Harbi'nin patlak vermesiyle savaşa katılmak durumunda olduğunu belirtmekte ve cephede birkaç yıl kaldığını hissettirmektedir. Askerlik sırasında gösterdiği yararlılıklardan ötürü, savaş bitince de Doğu'da bir süre isyancılarla savaştığını belirtmekte; ne var ki Ömer ağızından aktarılan bölümlerde onun savaşa ilişkin duygu ve gözlemlerinden fazla söz edilmemektedir. Romanda savaşın yıkıcı etkisi, Ömer'in Bozova'ya gidişi ve Aşağı Sazan ile Yukarı Sazan köyünde aktardıkları üzerinden dolaylı olarak sunulmaktadır. Kasabadaki ve köydeki durum, savaş ve ihmalkarlık artığı bir toplumu yansıtmaktadır. Yıkık dökük binalar, eğitimsiz, yoksul kendi haline bırakılmış bir halk, adalet ve sağlık sisteminin bulunmayışı savaş sonrasındaki toplumun bildik görüntüleridir.

Okurun romanda savaşı, Anadolu gerçekliğini gözünden algıladığı Ömer'in Anadolu'da ilk yüzleştiği sorun salgın hastalıktır. Bu durumun nedeni, otuz yıldır görülmemiş bir kış olarak gösterilse de asıl neden iklim koşullarını görmezden gelerek buna karşı halkı donanımsız bırakmış olan devlettir. Savaştan yeni çıkmış ve bürokratik yapısını henüz kurma aşamasında olan yeni devletin bir anda tüm sistemi oturtması olanaksızdır. Salgın hastalık sorununa duyarsız kalamayan Ömer'in mesafeler aşarak ilçedeki hükümet doktoruna ulaşması ve onu yardıma ikna etmek için uğraşması, aydınların, meslek erbaplarının olumsuz koşullar karşısında çaresizliğini de hissettirmektedir. Hükümet doktorunun odasını betimlerken ilk izlenimlerini, *“duvara asılı büyük bir petrol lambasıyla aydınlanan basık tavanlı bir oda... Açık bir yük kapısından yerlere dökülmüş ve kaldırılmamış kırık dökük eşyalar... Bir iskemle üstünde ağız açık kalmış bir bavuldan taşan darmadağın çamaşırlar...”* (Güntekin 8) sözleriyle aktarması, savaş sonrasında yıkık dökük tablosunun da ifadesi gibidir. Ne var ki Ömer, duygu durumunu çevreye yansıtan bir karakterde olduğundan aynı odayı bir gece arayla esenlikli bir biçimde betimlemekten geri durmamaktadır: *“Ertesi gecenin aşağı yukarı aynı saatleri; fakat bu sefer, bütün eşya aydınlık, temiz ve yerli yerindedir, ruhlara tekrar dönmüş olan huzur ve nizam onların da çehrelerini değiştirmiş gibidir* (Güntekin.12). Bu ikircikli tutum, romandaki mekân betimlemelerinin savaşla ilgisini kurmayı güçleştirmektedir. Romanda doktorun köye gitmeye ikna edilmesi durumunun dışında, Aşağı Sazan'dan Yukarı Sazan'a kan davası gerekçesiyle gitmeyi reddeden bir ebenin varlığı, sağlığın keyfiyete bırakılmış bir konu olduğu iletilisini pekiştirmektedir.

Kan Davası romanında, savaşın yansıması olarak değerlendirilebilecek diğer durumlar, devletin yaşadığı ekonomik sorunlar, eşkıyalık olgusu, adalet sistemindeki boşluklar, eğitimsizlik ve buna bağlı sorunlardır. Nitekim kan davası da eğitimsizliğe dayalı bir töredir; kurumsal bir adaletin işlemediği köy toplumunda da bunu engelleyici bir yaptırım bulunmamaktadır.

Devletin tüm parasının savaşla tüketilmesinin ortaya çıkardığı yoksulluk sorunsalı da kulluk kölelik gibi kavramları ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun en önemli örneği, Yukarı Sazan köyünde yaşayan Hacı Rüstem'e parasından dolayı duyulan saygıdır. Köylü onun bir dediğini iki etmektedir. Benzer durum, Aşağı Sazan köyünde de belediye başkanı ve ilçe başkanı için geçerlidir. Savaşın ortaya çıkardığı ekonomik dengesizlik, insanlar arasındaki ilişkilere de zincirleme yansımış, varlığını yoklukta fırsata çeviren kişiler, toplumun geri kalanını sömürebilecek noktaya gelmiştir.

Savaş, romanda roman kişilerinin fiziksel ve duygusal yalnızlığının nedeni olarak da sunulmaktadır. Odak karakter Ömer'in askere giderken Bozova tren garında karşılaştığı küçük bir kıza bir anda bağlanması, yıllar sonra o kıızı aramak üzere aynı noktaya dönmesi; ona yaşamında büyük bir değer atfetmesi bunun örneğidir. Yazar, baba-kız ilişkisi gibi kurduğu bu ilişkiyi, odak karakterini bir daha gelmemek üzere Bozova'ya döndüren bir kurgu ögesi olarak kullanmış olsa da okur, kimsesiz büyümüş ve cephede insanlığın kötü yüzünü görmüş Ömer'in yalnızlığının derinliğini burada hissetmiştir. Ailesi olmayan küçük kızın da Ömer'e bağlanması, savaş sonrasında parçalanarak yalnızlaştırılmış insanların varlığına gönderme olarak değerlendirilebilir. Romanda bir aileye sahip olmasına rağmen arkadaşı Murat Bey'le ve kendi dilinden anladığı Ömer'le zaman geçirmeyi yeğleyen Murat Bey'in yalnızlığı da aydının çevresinden düşünsel derinlik bakımından uzaklığını göstermekte ve bu durum yine büyük bir dönüşümden çıkan toplumun insanlarının savrulmuşluklarını hissettirmektedir. Romanda insandan insana aşılamaz engellerin "dağ" metaforuyla desteklenmesi toplumdaki ayrışmayı desteklemektedir. Yukarı Sazan köyünün bulunduğu konum sert kayalıkların bulunduğu bir yerdir; köye gelenlerin bu dağı, kayalıkları aşma zorunluluğu, buradaki kültürü kapalı, ulaşılamaz hale getirmiştir.

Aynı zamanda, Reşat Nuri Güntekin'in yakından gördüğü ve yaşadığı bu savaş dönemi sırasında halkın ümitsizliği ve boşu boşuna savaşmanın yersiz olduğunu düşünen bir toplum düşünce sistemi bulunmaktadır. Ancak, Reşat Nuri Güntekin yapıttaki yarattığı odak figür ile bu dönemde yaşanan çaresizliğe de gönderme yapmıştır; çünkü romanda odak figür asla ama asla hiçbir zorluk karşısında ümidini kaybetmemiştir. Hatta savaş sayesinde umutlu; her şeyin düzebileceğine inanan bir karakter yaratan yazar, insanın ne kadar kötü durumda olunursa olsun hayata tutunması gerektiğini göstermektedir. Bu düşüncesini de Mustafa Kemal Atatürk'ün "Gençliğe Hitabesi"nde kullandığı bir tümce ile desteklemiştir. *"Her ümidi kaybetmiş olabilirsin... Bütün dünya seni terk etmiş, sana düşman kesilmiş olabilir. O şartlar içinde dahi vazifen ümitsizliğe düşmemektir. Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki kandanadır."* (Güntekin, 10)

Savaş, romanın fonunda duran, hakkında betimlemelerin fazla bulunmadığı en önemli gerçekliktir; bununla birlikte pek çok sorunun kaynağı olarak gösterilmektedir. Roman figürü Ömer'in kişisel tarihinde ise, ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Onu insanın kötücül yanılla yüzleştiren, kendini ve sınırlarını sorgulamaya iten ve bir hayale tutunmakla kabullenebildiği onu kasaba gerçekliğinden alan ve oraya geri döndüren neden, savaştır.

2.2. EŞKIYA GERÇEKLİĞİ:

Savaştan çıkan bir toplumu yansıtan Kan Davası'nda merkezi otoritenin sarsılmasına, adalet sisteminin tesis edilememesine ya da güçlüden yana işlemesine dayalı olarak eşkıyalık kavramına bir sorunsal olarak yer verilmektedir. Yapıtta bu kavramla özdeşleştirilen kişi ise bir çetenin reisi olan Müslim'dir.

Soygun olayının çete lideri olarak da bilinen Müslim, romanda on beş yaşlarında, uzun boylu bir çocuk olarak tanıtılmaktadır. Müslim cesaretli, onurlu, gururlu, az konuşan fakat öz konuşan, çevresindeki insanlara nasıl davranması gerektiğini bilen ve saygılı bir çocuktur. Müslim'le Ömer'in tanışması, romandaki olaylar zincirinin ilerletilmesinde önemli dönüm noktalarından biridir. Ömer'i Bozova'da kalmaya ikna eden Murat Bey, arkadaşı Ferhat ve Maarif Müdürü Aşağı Sazan'a teftişe giderken yanlarına Ömer'i de alırlar. Bu ekip, yolda Bozova mebuslarının da olduğu aracın eşkıyalar tarafından soyulduğu haberini alır. Jandarma komutanı hazır olmadığı için Ömer, yanına bir jandarmayı, orman bekçisini ve Osman'ı alarak olayı takibe çıkar. On üç çocuktan oluşan eşkıya çetesini yakalayan Ömer, onları Aşağı Sazan'a getirir. Bu çetenin lideri Müslim'dir. Müslim'in bu davranışının nedenlerinden biri, aidiyetsizliktir. Ailesi olmayan, aralarında kan davası bulunan Aşağı Sazan ve Yukarı Sazan köylüleri Müslim'i kabullenmemektedirler. Yukarı Sazan'da doğduğu gerekçesiyle Aşağı Sazan köylüleri, eşkıya olduğu için de Yukarı Sazan köylüleri onu dışlamaktadırlar. Onun çeteleşmeye yönelmesinin bir diğer nedeni eğitiminin olmayışı ve yaşayabilmek için bir çözüm bulmak zorunda oluşudur. Nitekim gelişen olaylar, başta Müslim olmak üzere açlık ve safaletle boğuşan çocukların çözüm arayışı içinde olmalarını zorunlu kılmaktadır. Ömer, Aşağı Sazan'a getirdiği çocuklarla yiyeceğini içeceğini paylaşarak hatta yerin altından çıkan her türlü canlıyı yiyerek onları ayakta tutmaya, okulda tutup eğitmeye çalışsa da kışın çetin geçmesiyle ortaya çıkan açlık tehlikesi çocukların yeniden çözüm aramalarına yol açar. Çocuklardan ikisinin köyün zenginlerinden olan Hacı Rüstem'in mısır ambarından mısır çalması Ömer'i zor durumda bırakır, Ömer Hacı Rüstem'den özür diler ancak bu durum gururlu bir çocuk olan Müslim'in okuldan kaçmasına neden olur. Müslim, arkadaşları tarafından geri getirilse de bu kez onu suçlu diye yaftalayan köylüler dışlar. Okulu ve eğitimi düşman gören Hacı Rüstem, bu durumu okulun kapatılması için bir fırsat olarak görür. Maarif Vekili, Ömer'in çabalarıyla

çocuklara Bozova’da eğitim fırsatı sunmayı önerir; ancak çocuklar eğitim alabilmek için bir esnafın yanında çıraklık yapmak durumunda kalırlar. Bu koşul, onları çok zorlar ve çocuklar baharda yine Yukarı Sazan’a dönerler. Yaşayabilecek kadar yiyecek bulmak için hırsızlık yapmak zorunda kalan bu çocuklar aslında masumdurlar; çünkü yalnız, dışlanmış, eğitim alamamış, kendi hallerine bırakılmışlardır. Buna bağlı olarak eşkıyalık, romanda haramilikten çok uzak bir bakış açısıyla sunulmakta; çaresiz bırakılan insanların çıkış noktası ve küçük çocukların macera arayışı olarak gösterilmektedir.

Romanda eşkıyalık olgusunun romandaki tezi belirginleştiren bir izlek olduğu da söylenebilir. Romanda iyiliğin her zaman üstün geleceği iletisi, çocuklara inanan, kendini onlarla özdeşleştiren Ömer’le verilmektedir. En kötü denilen insanların bile, kendilerine gösterilen iyi niyete karşılık vereceğini yazar Müslim ve çetesinin öğretmenle iletişimi aracılığıyla okuruna aktarır. Ayrıca öğretmenlik yaşamının başında biraz güvensiz, çekinik duran ve kimsesi olmadığı, deneyimi az olduğu için başkalarına verecek bir şeyi bulunmadığına inanan Ömer’in öğretmenlik idealine ulaşmasında eşkıya çocuklarla ilişkisinin etkisi büyüktür: “*Yine de gayret etmeli... Yapılacak bir şey kaldıkça kendini ümitsizliğe bırakmamalı!* (Güntekin 8) Ömer, eşkıya damgasıyla dışlanmış çocuklar aracılığıyla hem kendi kimsesiz geçmişini temize çekmiş hem de toplumuna duyarlı, öğrencisiyle disiplinli, sorumluluk, merhamet sahibi, yardımsever, göreve hazır, sorun çözücü ideal öğretmen kimliğini kişiliğinin parçası hâline getirmiştir. Romanın sonlarında Ömer’le evlenen Esmâ Güneyle’nin eşkıya çocuklar konusundaki ilk yaklaşımları da öğretmenlik ideali bağlamında bir çatışma ögesi olarak kullanılmıştır. Çocuklara inanmayan “kurdun oğlu akıbet kurt olur” diye düşünen Esmâ’nın düşüncelerinin Ömer’in çabasını ve çocukların gelişimini gördükten sonra değişimi romanın iyilikten yana olma tezini güçlendirmektedir.

2.3 EĞİTİM SORUNSALI:

Savaş döneminin ortaya çıkardığı diğer bir sorun olan eğitim, bu yapıttaki Anadolu köylerine ilişkin sorunsallardan biridir. Eğitimsizlikten dolayı doğan kavgalar, geride kalmışlık ve akıl yürütme güçlüğü, romanda pek çok olayın ortaya çıkmasının nedenidir. Bahsedilen eğitim sadece ders anlamında değildir; iki köy halkının insanlık, vicdan gibi kavramlar bakımından da eğitim eksikliği söz konusudur. Kapalı bir kültür içerisinde yaşayan köylüler, törenin, din diye belledikleri uygulamaların dogmaları doğrultusunda yaşam sürmekte ve dolayısıyla da inançlarını sorgulama gereği duymamaktadırlar. İki köy halkına dıştan bakabilen Ömer, Murat Bey, Ferhat ve yine bir öğretmen olan Esmâ ile köylüler arasında bu bakımdan yazar tarafından kullanılan kutupluluk tekniği ile yabancılaşma hatta yalnızlaşma oluşmaktadır.

Reşat Nuri Güntekin'in diğer eserlerinde de görüldüğü üzere eğitime çok fazla önem vermektedir. Hatta çoğu romanında kurtarıcı karakterler idealize edilmiş öğretmenlerdir. Bu verilerden yola çıkarak yazarın düşünce sisteminde eğitim her şeyin başında gelmektedir. Bu durumu açıklamak ve okuyuculara kanıtlamak için ise roman karakterlerini aydın ve cahil kesim olarak iki ayrı gruba ayırmıştır. Aydın kesimi farklı alanlarda eğitim almış Ömer, Murat Bey, Ferhat ve Esmâ, cahil kesimi ise iki köyün halkı temsil etmektedir. Yazar bu kutupluluk aracılığıyla hem Anadolu'da yaşanan halk-aydın çatışmasını gözler önüne sermiştir hem de eğitim eksikliğinden doğan sorunları ortaya çıkarmıştır. Eğitim eksikliği, yapıtta karakterlerin kullandıkları dil-ve anlatım özellikleri ve davranış kalıplarıyla okura yansıtılmaktadır. Romanda eğitilmiş kesimden olan karakterler kurgusu sağlam tümceler, sözcük çeşitliliğini yansıtan ifadeler kullanarak sözcük dağarcığı sınırlı, kısa ve bozuk tümceler kuran cahil kesimden ayrıştırılmaktadır. Romanın aydın öğretmen simgesi Ömer'in ağzından verilen “*Saatlerden beri eteklerinde ve kucaklarında sürü sürü çocuklarla vagonların önünde yere*

çömelen, konuşulacak şey kalmadığı için pençelerdeki askerlere, resim seyreder gibi, bakmak ve ara sıra başlarını sallamakla yetinen peştamalı ve maramalı kadınlar...” (Güntekin, 17) betimlemesi eğitilmiş insanın dünya ve çevre algısını yansıtan örneklerden yalnızca biridir. Ayrıca cahil kesim, sözcükleri geleneksel eğilimleri doğrultusunda seçmektedir: Romanda jandarmanın “ *Bey makine kullanmayı biliyor. Kaptıkaçtı ile ileriki köylere doğru gidelim.*” (Güntekin, 83) tümcesindeki “silah” yerine “makine” kullanımı bu durumu somutlamaktadır.

Eğitilmiş insanlar, romanda aynı zamanda görevli kılınmış kimselerdir. Onlar, idealize edilerek yansıtılan özellikleriyle Anadolu'nun çehresini değiştirebilecek kişiler olarak sunulmaktadır. Romanda ayrıca metinler arası yaklaşımla Daniel Defoe'nun Robinson Crusoe romanına gönderme yapılması, yazar tarafından Anadolu'da onca yokluğa/yoksunluğa rağmen aydınların bulunduğu ve Anadolu'nun, bu özverili kişilerin çabalarıyla güçlenen halkla aydınlanacağına bir göndermedir. Yazarın eğitimci bakış açısı, karakterlerine yüklenerek burada bir kere daha güçlendirilmektedir. Romanın ikinci bölümünde Ömer'in içine girdiği yaşam, Robinson'ununki benzetilmektedir. Robinson yirmi dört yıl boyunca tek başına kaldığı halde güçlüklerle nasıl boğuşmuş ve umudunu nasıl yitirmemişse, Ömer de yeni yaşamında karşıladığı güçlüklerle gözünü kapatmayacak, kendisine aktarılanları duymazdan gelmeyecek, yalnız bırakılsa da üzerine düşen görevi; öğretmenliği hakkıyla yerine getirecektir. Buna okulu olmayan köyde okul yapmak da, dinle, törelerle örümcekleşmiş zihinlere bunun önemini anlatmak da dâhildir; bununla birlikte Ömer'in idealize edilmiş bir 'kurtarıcı' olmasına, romanın sonunda verilen “su olayı” en çarpıcı örneği oluşturmaktadır. Aşağı Sazan ve Yukarı Sazan köylerini ayıran çayın taşması ve sel oluşması sonucunda olaya müdahale edenlerden biri olan Ömer'in Mühendis Murat Bey'le kayalıklara patlatarak suyu durdurma çözümünü getirmesi, bu olayın sonucunda çok sayıda köylünün ölmesi, olaya müdahale edenlerin içinde bir tek Ömer'in sağ kalması romanın sonunda verilen olaydır. Ömer'in tek sağ kalan olmasının yanında bu elim olayın iki köyü süregelen nefretten vazgeçerek barışmaya itmesi oldukça önemlidir. Ömer bu sayede köyü

bitmeyecek kinden kurtaran kişi olma işlevini de üstlenmektedir. Eğitimi insanlar, cehalete bedenlerini feda ederek açtıkları savaştan galip çıkmaktadırlar.

Ömer'in en önemli özelliklerinden biri de tüm olumsuzluklara rağmen içinde umudu yeşertmeye devam etmesidir. Yazar, "*Robenson hayatı için lazım olacak...*" (Güntekin, 164) göndermesiyle idealize ettiği mer karakterinin güçlülüğünü bir kez daha vurgulamaya çalışmakta; mer'in kişiliğinde eğitimi insanın sorunlar karşısında geliştirmesi gereken duruşunu, yaşama bakış açısını ve aydın yalnızlığını derinden işlemektedir. Ayrıca roman kurgusunda mer'in sıklıkla yalnız bırakılması ya da mer'in zaman zaman bilinçli olarak dış dünyayla iletişim kesmek istemesi ve bu süreçteki i monologları, yalnızlık duygusunu ne kadar derinden hissettiğini yansıtmaktadır.

Romanda cehalet, köylülerin romanda yansıtılan tüm kararlarında, davranışlarında ve kalıp yargılarında okurun karşısına çıkmaktadır. Aşağı Sazan köylüleri cahil, kendi bildiğini okuyan ve başka görüşleri kabul etmeyen; dogmatik bir mantıkla hareket eden bir grup olarak betimlenmiştir. Geçmişte kalmış izinsiz bir evlilikten ötürü kan davası gütmektedirler. İçinde yaşadıkları zamanda büyük bir sorun olmamasına rağmen Yukarı Sazan köylülerini sorgulamaksızın 'eşkiya' olarak nitelemektedirler. Hatta o köyden gelen, aslında insanlığın en saf yüzü olan çocuklara da "eşkiya" diye seslenmektedirler ve içlerinde besledikleri kin nedeniyle bu saf ve masum çocukları bile bir yanlışları yüzünden öldürmeye kalkmaktadırlar. Bu nedenle Aşağı Sazan köylüleri, cehaletin yanı sıra saf kötülüğün simgesi gibi sunulmaktadır. Bununla birlikte Aşağı Sazan köylüleri kendi içlerinde görece refah içinde yaşamaktadırlar. Bunun nedeni verimli arazilere sahip olmalarıdır. Bu da ekonomik koşulların; yıllarca ihmal edilmiş olmanın cehaletle ilişkisini ortaya koymaktadır. Yukarı Sazan kartal yuvasına benzetilmekte, sert bir tabiata, dağlık bir araziye sahip olduğu belirtilmektedir. Yukarı Sazan'ın köylüleri de arazi gibi sert, yontulmaya açık olmayan kişilerdir. Kan davasının öteki yüzü olan

bu halk, kendine beğenmiş, cesaretli ve korkusuz görünmeye çalışan ancak içine girildiği zaman aslında korkak ve ezilmiş bir yapıya sahip kişilerden oluşmaktadır. Aslında bu kan davasının güçlü tarafı Yukarı Sazan gibi gözüke de Aşağı Sazan olmaktadır çünkü Aşağı Sazan köyü daha gelişmiş ve medeniyet seviyesine daha yakinken, Yukarı Sazan halkı geriye dönük yaşayan, gelişmemiş ve geri kafalı bir halktan oluşmuştur. Bu nedendir ki oldukları yerde saymış ve içlerinde besledikleri kin ile yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu halk önceden kendileri gördükleri zulümleri ve dışlanmışlığı, kimsesiz olan çocukları hem köylerinden kovarak hem de daha sonra da Ömer’le gelince de istemeyerek bu çocuklara baskı uygulamışlardır. Bu durumda onların acımasız ve geçmişte yaşadıklarından ders almayan bir halk olduklarını da yazar tarafından göstermektedir. Yukarı Sazan köyünde devletin izi; adalet, eğitim, sağlık gibi kurumlar da bulunmamaktadır. Bu durum romanda bulunan Kurtuluş Savaşı’nın devlette yarattığı etkilerinden dolayı ortaya çıkan bir sonuçtur. Devletin eksikliği roman boyunca hissedilmiştir. Halk efsanelere ve inançlarına göre yaşayan ve diğer doğrulardan uzak olan bir yapıya göre yetişen bir yapıdadır. Köyün, kapalı bir kültürün geleneksel bakış açısından bir adım öteye gidememesi, orada yaşanan sorunların en önemli nedenidir.

Romanda öğretmenliğin bir ideal olarak yansımaları yapıtta Ömer karakterinin yardımseverliğinin boyutlarıyla da gözler önüne serilmektedir. Reşat Nuri Güntekin’in çoğu romanında yaratılan öğretmenlerin idealize edilmiş öğretmen figürlerine sıklıkla yer verdiği iletisi yazarla ve yapıtlarıyla ilgili akademik çalışmalarda sıklıkla karşılaşılan bir konudur.; özellikle Reşat Nuri Güntekin’in yazdığı “Çalığışu” romanı hakkında yazılan tezlerde ve yazar üzerinden eğitim bilimleri alanında yapılan çalışmalarda yazarın öğretmen tiplerinin kategorize edilmesinde rastlanan bu durumun, daha öncede belirtildiği gibi Kan Davası’ndaki karşılığı Ömer’dir. Kurtarıcı, sorun çözücü olarak varlık gösteren Ömer yardımseverliğiyle de bir rol model olarak sunulmaktadır. Ömer’in zorda kalan, dışlanan kişilere yardım etmekte sınır

tanımadığı romanda çokça örnekte görülebilmektedir. İki köyden de dışlanan çocuklara bir şeyler öğretebilmek için kendisinin de pek hoş karşılanmadığı köyde öğretmenlik yapmakta ısrarcı olması bu örneklerin en belirgin olanıdır. Bu ısrar, onun görece kötü koşullar içinde yaşamayı kabullenmesi anlamına gelmekte, çocukların topluma kazandırılması; eşkıyalıktan kurtarılıp topluma yararlı, bilgili kişiler olması için kendisini bile feda etmeye hazır olduğunu kanıtlamaktadır. Ömer'in romanda yer verilen her figürle iletişime sokulması, başarılı bir iletişim kurması ve onun herkese yardımının dokunması, idealize edilmiş olduğunun bir göstergesidir. Ömer'in tüm çabaları içinde özellikle çocuklara verdiği önemin, romanda öne çıkarılması, yazar Reşat Nuri Güntekin'in, Anadolu'da umudun çocuklardan başlayarak, çocuklarla yeşertilebileceğine dair bakış açısını okura hissettirmektedir. Çocuklara ulaşmanın yolu ise, onlarla aynı dili konuşabilme, ilgi, onay ve sevgidir. Romanda herkesin dışladığı Müslüm ve çetesinin Ömer'i ilk görüşte bu kadar benimsemesinin altında da bunlar yatmaktadır.

Romanda eğitilmiş-egitimsiz çatışmasının bir diğer boyutu eğitilmiş kişilerin önüne çıkarılan tüm engellere rağmen taraf seçmeden herkese eşit davranabilmeleri bağlamında okurun karşısına çıkmaktadır. Yaşadıkları düzenden vazgeçmek istemeyen, düzenin eksiklerini görmeyen ve bu yüzden de düzenlerinden vazgeçmek istemeyen köylüler, elbette ki eski köye yeni adet getirmeye çalışan meslek sahibi, eğitilmiş kişileri köylerinde istememektedirler. Ömer'in romanda aynı dili konuşabildiği ve çatışmak durumunda kalmadığı tek kişinin Mühendis Bey olması bu durumu göstermektedir. Bununla birlikte yapıtta halkın suyuna giden, onlarla benzer görüşlere sahip eğitilmiş figürler de söz konusudur. Esmeye öğretmen, eşkıya olarak nitelenen çocuklara güvenmemesiyle, köylülerin birbirleri hakkındaki "aç kurt" gibi olumsuz nitelendirmelerine yer vermekle bu kişilerin başında gelmektedir. Bununla birlikte tüm olaylarda olduğu gibi tarafsızca onu, kendi gerçekliği içinde anlamaya çalışan Ömer, onun tutumunun yanlışlığını kendisinin fark etmesini de sağlamaktadır. Buradaki anahtar ise yine sevgidir.

Ömer'e ilk gördüğü andan itibaren yakınlık hissedene Esmey, aşkı sayesinde doğruya, güzele, umuda tutunabilmiş; hatta Ömer'in eşi olup onunla aynı yolda yürümeye karar vermiştir.

Reşat Nuri Güntekin bu romanında 'seferberlik" "işbirliği" çağrısı da yine Ömer karakteriyle ve eğitilmiş olmakla eşleştirilen kavramlardır. Romanda eğitim verilecek yer olarak yıkılmak üzere olan, ciddi onarım gerektiren Leylek Oğlu Kulesi'nin Ömer'in azmi ve çevredekileri işbirliği yapmaya ikna etmesi sonucunda bir başka kimliğe bürünmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Ömer, birlikten güç doğduğunu ve tüm yıkıntılardan yepyeni hayat biçimleri oluşturulabileceğini sembolik olarak halka bu olay aracılığıyla göstermiştir.

Romanda eğitim, didaktik bir bakış açısıyla eleştirel bir tonda yansıtılmamakla birlikte, eğitilmiş kişiler halk çatışması, bir ideal olarak öğretmenlik ve bu kapsamda güçlkle baş etme, sorun çözme, yardımseverlik, tarafsızlık, savaşçılık ve umut kavramları ile ilişkilendirerek işlenmiştir. Bu kavramların kişiliğine yüklendiğı karakter ise Ömer olarak belirlenmiş, Ömer'in karşısına köy halkı yerleştirilmiştir.

3. SONUÇ:

Anadolu gerçekliğinin Kan Davası'ndaki izdüşümlerinin neler olduğunu araştırıldığı bu çalışmada, yoksulluk, savaş, alt yapı sorunları, töre, aydın-köylü çatışması gibi izlekler belirlenmiş ve romanda bu izleklerin hangi bakış açısıyla ve olay ya da durumlar aracılığıyla işlendiğı saptanmaya çalışılmıştır.

İnceleme öncesinde romanın başlığından hareketler töre gerçeği üzerinde durulmak istenmiş; sosyolojik inceleme yöntemi hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte sosyoloji alan bilgisinde yetersizlik yaşanması endişesiyle araştırma daha çok kurguya; metin odaklı olmaya doğru kaydırılmıştır. Kurguda yazar tarafından “yıkıntılardan umutla çıkılabileceği ve iyiliğin her zaman kazanacağı” örtük iletisinin okura sunulmasında ‘görevli’ karakterler olduğu fark edilmiş; bununla birlikte karakterlerin özetleme tekniğiyle sunulmasının doğru olmayacağı düşünülerek Anadolu gerçekliği ile ilgili başlıklar saptanmaya çalışılarak romanda bunların nasıl işlendiği sorusuna yanıt aranmıştır. Yukarıda sayılan izleklerle ilgili araştırmayla aslında tüm sorunların iki noktada toparlandığı görülmüştür; savaş gerçekliği ve eğitim sorunsalı. Savaş gerçekliğinin romanda yoksulluğun, sınıfsal ayrımın, ülkeyle ilgili ciddi meselelere karşı duyarsızlığın, sürüp giden törelerin, kalıp davranışların nedeni olarak sunulduğu görüşüne varılmıştır. Yazarın hakim bakış açısıyla ya da karakterlerinin ağzından savaşa dair betimlemeler yapmaması, Yakup Kadir Karaosmanoğlu’nun Yaban romanında Ahmet Celal’in savaşa karşı duyarsızlıkta kendini sorgulaması gibi durumlara ya da olaylara yer vermemesi bu noktada dikkat çekicidir. Bu incelemede alıntı yapmakta ya da örneklemeye gitmekte güçlük yaratmış, romanın daha genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesine yol açmıştır. Benzer bir durum eğitim sorunsalı için de geçerlidir. Eğitim bir sorundan öte sorunsaldır; çünkü bir çözüme kavuşturulamıştır. Bu romanda eğitilmiş karakter olarak Ömer idealize edilmiş ve yazar Ömer’in kişiliğinde ideal öğretmene bakış açısını yansıtmıştır; buna göre çevresinde gelişen olaylara kayıtsız kalmayan, çözüm arayışı içinde olan, yardımsever, çocuklara ve geleceğe inanan, umutlu, tepkisel değil tarafsız kimseler Anadolu’nun bilindik talihini yıkacak kişiler olarak sunulmuştur.

Reşat Nuri Güntekin “Kan Davası” adlı yapıtında, Anadolu gerçekliğinde yaşanan sorunları ele alarak yazıya dökmüştür. Yazar bakış açısını birinci ağızdan ele almıştır. Reşat Nuri Güntekin romanında Anadolu gerçekliği hakkındaki bakış açısı diğer oluşturduğu yapıtlardaki bakış açısı

ile birebir aynıdır. İlk olarak, romanın fonunda okuyucuya her zaman hissettiren savaş gerçekliği vardır. Yazar bu gerçekliği Anadolu'da yaşanan yıkılmışlığı hem maddi hem de manevi olarak göstermiştir. Roman boyunca savaş gerçekliği didaktik mantıkla ile yansıtılmamıştır ancak romanda işlenen sorunlar üzerinden yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu durumda karşımıza çıkan temel sorun yaşanan ekonomik sıkıntılar olmaktadır. Roman boyunca yaratılan sosyal sınıf ayrımı sadece savaş gerçekliği üzerinden bahsedilmemiştir. Aynı zamanda, yazar küçük yerleşim yerleri olan Aşağı ve Yukarı Sazan üzerinden devletin olmadığını kanıtlamıştır. Çünkü yaratılan köyler kapalı kültür sonucu ortaya çıkan dogmatik mantığa sahip bir yapı olarak gösterilmiştir. Bu oluşmuş yapı gelenekselleri üzerinden hareket ederek yaşamlarına devam eden bir toplum olarak gösterilmiştir. Yazar oluşmuş yapılanmayı yıkmanın zorluğu yüzünden diğer romanlarında yaptığı gibi bütün bu sorunların üstesinden gelmek için öğretmen figürü yaratmıştır. Öğretmen figürüne çok fazla özellik yükleyerek, idealize etmiştir. Yazar romanında görüldüğü gibi öğretmen figürünü öne çıkararak ülkenin bulunduğu durumu göstermiştir. Dönem koşullarının düzelebilmesi için aydınların ve halk iş birliği yapılması gerektiği ile halkın yaşadığı cehalet sorunu ortaya çıkmıştır. Tez çalışmasında, toplumsal sorunlara ad vererek ortaya çıkarıldı. Romandaki eşkıyalık sorunu gerçek hayatta olan eşkıyalık boyutu dağ kesimlerinden adalet yaratan eşkıyalıktan farklı olarak eğlenmek isteyen ve yalnızlık yaşayan çocukların varlık savaşı olduğu belirtmiştir. Yazar bu eşkıyalığı eğitimin ile tok edinebileceğini de kanıtlamıştır.

Reşat Nuri Güntekin'in "Kan Davası" adlı yapıtı ile ilgili yapılacak çalışmalar da yoksulluk kavramı üzerinde daha çok durulmalıdır çünkü bu çalışma da sözcük sınırı nedeniyle yaşanan sıkıntılar üzerinde derine inilememiştir. Ayrıca, Anadolu'da yaşanan eğitim sorunsalı da tez çalışmasının tek başına işlenebilir bir konu olabilir.

4.KAYNAKÇA:

Güntekin Reşat Nuri. *Kan Davası: Roman*. İnkılâp Kitabevi, 1997.

Önertoy, O. Cumhuriyet Dönemi Türk Roman ve Öyküsü, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1984.

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Salar, Recep. Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarının Eğitim Değerleri Bakımından İncelenmesi, İnönü Üniversitesi, Malatya, 2011.

Uzak Dou Gazetesi, www.siamtur.com/makale_goruntule.php?sayfa=47.